

ผลกระทบของระบบบัญชีดิจิทัลต่อนักบัญชีในองค์กรธุรกิจ

THE IMPACT OF DIGITAL ACCOUNTING SYSTEM ON BUSINESS CORPORATION ACCOUNTANTS

กุสุมา คำพิทักษ์¹ และ นิตยา บุญทวี²

Kusuma Dampitakse¹ and Nittaya Boontawee²

Received 2 May 2020

Revised 28 December 2020

Accepted 30 December 2020

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ เพื่อศึกษาผลกระทบของระบบบัญชีดิจิทัลที่มีต่อนักบัญชีในองค์กรธุรกิจ โดยใช้มุมมองตรรกะหลักคิดเชิงสถาบัน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามจากนักบัญชีในองค์กร ประกอบกับวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้บริหารองค์กร ผลการศึกษาพบว่า เศรษฐกิจดิจิทัลส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด และการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ ผู้บริหารองค์กรต้องการข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้อง รวดเร็ว และคาดหวังให้นักบัญชีใช้ระบบบัญชีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสร้างสรรค์รายงานที่สะท้อนกลยุทธ์ และกระบวนการทางธุรกิจที่เอื้อต่อการตัดสินใจ บทบาทของนักบัญชีจึงเปลี่ยนแปลงไปใช้วิธีอิเล็กทรอนิกส์ ทำงานเป็นทีมร่วมกับสายงานอื่น สามารถใช้ฐานข้อมูลของบริษัทมาวิเคราะห์จัดทำงบประมาณให้สอดคล้องกับทิศทางองค์กร นักบัญชีต้องพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ระบบบัญชีดิจิทัล ต้องมีความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนในมาตรฐานการบัญชี และเป็นนักวางระบบบัญชีอิเล็กทรอนิกส์ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะระบบบัญชีดิจิทัลจะสามารถแก้ไขปัญหาการทำงานของคนได้ เช่น วินัยในการทำงาน ผลผลิตที่ได้จากนักบัญชี และการขาดแคลนนักบัญชี แต่การทำงานในระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ระบบบัญชีดิจิทัลไม่สามารถทำแทนคนได้

คำสำคัญ: ระบบบัญชีดิจิทัล บทบาทของนักบัญชี คุณลักษณะของนักบัญชี

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Assistant Professor, Ph.D., Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

² นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

Corresponding Author Email: kusuma@rmutt.ac.th, taweeboon57@gmail.com

Abstract

The objectives of this research are to study the impacts of digital accounting systems on accountant's role in the business organization using institutional logic. This research is quantitative research using questionnaire collect from accountants and qualitative research by using in-depth interview from executive of organization. The results revealed that the digital economy has affected a technology disruption and developing the competitiveness of business organizations. Corporate executives need accurate and timeliness financial information and expected accountants to use digital accounting as a tool for strategic and business process reporting related to decision making. The accountants' role has changed to use electronic methods, to work as a team with other areas and using the company database for analyzing, budgeting, in accordance with the direction of the organization. Accountants had to develop themselves to familiar with the digital accounting systems, with accurate and clear knowledge in accounting standards and as electronics accounting system designer. Although the digital accounting could solve issues involving human such as disciplinary problems, accountant's productivity and accountants shortages, high level of works such as analytical aspect could not be completely replaced by digital systems and can only be done by human.

Keywords: Digital Accounting System, Accountant's Role, Accountant's Characteristic

บทนำ

เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital economy) คือ เศรษฐกิจที่อาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกิจกรรมทางเศรษฐกิจในองค์การธุรกิจ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านข้อมูลการสื่อสารระหว่างกันและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ องค์การธุรกิจที่นำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น โทรศัพท์มือถือ นำระบบออนไลน์ e-Payment มาช่วยทำงานพบว่า การเข้าถึงข้อมูลและการจัดเก็บรักษาเป็นไปได้ง่าย สามารถทำได้ปริมาณมาก ๆ เมื่อเทียบกับสมัยก่อน เศรษฐกิจดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชี ได้แก่ อินเทอร์เน็ต คลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud computing) Data automation และ e-Payment (FAP, 2016)

การพัฒนาเครื่องมือทางเทคโนโลยีเหล่านี้ ส่งผลกระทบให้วิธีลงบัญชีด้วยมือถูกปรับเปลี่ยนเป็นการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีจัดเก็บข้อมูลทางบัญชี และส่งข้อมูลทางบัญชีถึงกันโดยผ่านเครื่องคอมพิวเตอร์ เครือข่ายระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้เรียกว่า “การบัญชีดิจิทัล (Digital accounting)” โดยมีการพัฒนาการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า Electronic Data Interchange: EDI มีการโอนเงินด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Fund Transfer: EFT) ทั้ง EDI และ EFT กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเงินระหว่างผู้ค้าในแต่ละธุรกิจ (Deshmukh, 2006)

อินเทอร์เน็ตมีผลกระทบต่องานบัญชี โดยใช้เป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนข้อมูลทางธุรกิจ และใช้ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตออกแบบกระบวนการและการทำงานระหว่างกัน (Deshmukh, 2006) นอกจากนี้ Elliot (1998) ยังเสนอแนะให้เปลี่ยนคำนิยามงานบัญชีให้สะท้อนให้เห็นระบบการเงินในอนาคตขององค์กรธุรกิจ โดยระบบการเงินและบัญชีขององค์กรต้องเป็นหัวข้อหนึ่งที่ต้องเชื่อมโยงอยู่ในเครือข่ายสากลของคอมพิวเตอร์ และข้อมูลทางบัญชีก็ควรจะถูกกำหนดให้เป็นสารสนเทศพื้นฐานที่จำเป็นที่จะทำให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จ โดยเชื่อมกับข้อมูลทั้งหมดขององค์กรเป็นสารสนเทศพื้นฐานทางเศรษฐกิจขององค์กร

ปัจจุบันองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่กระจายอยู่ทั่วโลก ต้องการผู้เชี่ยวชาญที่เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยง การจัดการกระแสเงินสด ผู้เชี่ยวชาญทางการเงินที่ใช้เครื่องมือทางการเงินที่มีความซับซ้อน และสามารถเสนอกลยุทธ์ให้เป็นแนวทางทำงานแก่ผู้บริหารสูงสุด (กุสุมา คำพิทักษ์, 2562) ดังนั้นนักบัญชีต้องมีความสามารถในการจัดทำรายงานในเวลาจริง (Real-time) และสามารถแสดงข้อมูลได้ตอบได้ในช่วงเวลา ณ ขณะนั้น โดยไม่ต้องรอให้ทีมงานสารสนเทศขององค์กรเป็นผู้ดำเนินการ (Van der Stede & Malone, 2010)

สิ่งที่เป็นการท้าทายการทำงานของนักบัญชีคือ บทบาทของนักบัญชีในการสนับสนุนองค์การธุรกิจ โดยเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ต้นทุน ทิศทางของธุรกิจขององค์กรที่ต้องดำเนินการในอนาคต ซึ่งพิจารณาจากสถานการณ์ทางการเงินขององค์กร นักบัญชีต้องจัดทำรายงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ต้องวิเคราะห์กลยุทธ์ รู้จักการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด หรือเปรียบเทียบกับองค์กรที่ประสบผลสำเร็จ ต้องสามารถพยากรณ์การดำเนินงาน การควบคุมภายใน การวิเคราะห์และจัดการความเสี่ยง การจัดทำรายงานตามที่ผู้บริหารองค์กรต้องการ รวมทั้งจัดทำรายงานที่สามารถสื่อสารโต้ตอบระหว่างผู้รายงานและผู้ใช้ได้ (กุสุมา คำพิทักษ์, 2562)

งานศึกษาของผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของ Robert Half Financial Services พบว่าร้อยละ 54 ของบริษัทผู้ให้บริการทางการเงินแบบดั้งเดิม เช่น ธนาคาร และบริษัทการจัดการลงทุน มีการวางแผนในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมากขึ้นในอนาคต (Parker, 2016) สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่มีความตั้งใจที่จะใช้ระบบดิจิทัลในการดำเนินงานมากขึ้นเพื่อสามารถแข่งขันได้ในเศรษฐกิจระดับโลก เนื่องจากระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับองค์กร ช่วยลดค่าใช้จ่าย ยกระดับกระบวนการทำงานให้มีความรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ และลดความผิดพลาดในการทำงาน (Fernandez & Aman, 2018) การวางแผนและการจัดการตามแผนที่ดีขององค์กรธุรกิจจะช่วยสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรยอมรับระบบใหม่ที่นำมาใช้และปรับตัวให้เข้ากับระบบการทำงานใหม่ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีผลกระทบในทางลบในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เช่น ความเข้าใจว่าองค์กรจะนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้แทนกำลังคนส่งผลต่อแรงจูงใจของพนักงานในการทำงานลดลง ซึ่งในความเป็นจริงบางองค์กรธุรกิจนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพราะแนวโน้มของกระแสธุรกิจในระดับโลกที่เน้นกระบวนการทำงานที่ดี สมรรถนะ และลดต้นทุนในองค์กร (Fernandez, Zainol & Ahmad, 2017) การที่องค์กรธุรกิจมีการปรับปรุงโครงสร้างเทคโนโลยีใหม่สามารถสนับสนุนได้ว่าเทคโนโลยีที่องค์กรใช้ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

นักบัญชีไทยทำงานอยู่ในองค์กรธุรกิจในแต่ละขนาดขององค์กรจะมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับที่แตกต่างกัน ในองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่จะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการตัดสินใจ และการบริหารจัดการ ในขณะที่องค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กก็อาจจะลังเลในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย นอกจากนี้ระดับการใช้บัญชีดิจิทัลในกระบวนการธุรกิจขององค์กรยังต้องสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรธุรกิจ ทั้งที่เป็นผู้จัดหาสินค้า (Suppliers) ผู้บริโภค (Consumers) ผู้ตรวจสอบ (Auditors) และสถาบันการเงินที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจ ดังนั้น นักบัญชีในองค์กรไม่ว่าจะเป็นนักบัญชีในระดับปฏิบัติการ และนักบัญชีระดับบริหาร จึงต้องมีการปรับตัว และพัฒนาตนเองเพื่อสามารถทำงานโดยใช้ระบบบัญชีดิจิทัลได้

จากผลกระทบต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจดิจิทัลจนทำให้องค์กรต้องนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารงานทางบัญชีที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลกระทบของการนำระบบบัญชีดิจิทัลที่มีต่อบทบาทและคุณลักษณะของนักบัญชีไทยในองค์กร โดยมองผ่านตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบัน (Institutional logic) จนแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ดีมีเหตุผลของนักบัญชีในองค์กร (Thornton & Ocasio, 1999) งานศึกษานี้จะมองผลของการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในองค์กรที่กระทบต่อองค์กร และพฤติกรรม

ของนักบัญชีในองค์การโดยผ่านตรรกะความเป็นมืออาชีพ (Professional logic) เมื่อนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ จะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการทำงานของนักบัญชีอย่างไร และมีผลกระทบต่อองค์การธุรกิจอย่างไร

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อศึกษาผลกระทบของการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ที่มีต่อองค์การและบทบาท คุณลักษณะของนักบัญชีในองค์การ

การทบทวนวรรณกรรม

เศรษฐกิจดิจิทัล

เศรษฐกิจดิจิทัลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด เปลี่ยนรูปแบบการดำเนินชีวิต การประกอบธุรกิจ และเศรษฐกิจโลก ถ้าภาคสังคม ภาคธุรกิจไม่ปรับตัวก็จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีสามมิติ ระบบโครงข่ายในการเก็บธุรกรรมออนไลน์ หุ่นยนต์ ฯลฯ จนทำให้มีข้อมูลจำนวนมากเกิดขึ้นในโลกดิจิทัล ผู้ที่รู้จักใช้ข้อมูลสร้างประโยชน์ต่อองค์การก็จะสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้กับองค์การ ตลาดแรงงานในอนาคตก็ต้องปรับตัว เพราะเทคโนโลยีสมัยใหม่จะถูกนำมาใช้แทนคน ทั้งในกระบวนการผลิต การตลาด การบริการลูกค้า องค์การมีการปรับตัวใช้แรงงานที่มีทักษะสูงเฉพาะด้าน และองค์การต้องสร้างความสามารถในการแข่งขันบนนวัตกรรม มีการพัฒนาระบบอัจฉริยะ (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2561)

แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะพัฒนาขึ้น องค์การก็ยังคงมีความต้องการนักบัญชีในการทำความเข้าใจและดึงข้อมูลสารสนเทศ (FAP, 2016) ประสณฑ์ เชื้อพานิช (2559) นายกสภาวิชาชีพบัญชี อธิบายว่าในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีต้องเปลี่ยนให้ทันการเปลี่ยนแปลงเข้าเรียนและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ งานศึกษาของ Kane, Palmer, Phillips and Kiron (2015) พบว่าบริษัท/องค์การธุรกิจที่ใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบในองค์การจะมีการเตรียมพนักงานให้มีทักษะ และความรู้ที่จะใช้เทคนิคระบบบัญชีดิจิทัล บริษัทที่ทำงานด้านบัญชีต้องพัฒนากลยุทธ์และดำเนินการโดยใช้ระบบดิจิทัลตั้งแต่ต้นจนจบ บริษัททางธุรกิจและงานด้านบัญชีต้องกล้าเสี่ยง และสร้างบรรทัดฐานของวัฒนธรรมขององค์การเกี่ยวกับการใช้ระบบดิจิทัล

ตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบัน

งานศึกษาที่ใช้ทฤษฎีตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบัน (Institutional logic theory) เพื่อตอบคำถามการศึกษา ตรรกะหลักคิดเชิงสถาบันจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับบุคคล หรือองค์การจากการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบันสามารถแปลความสัญลักษณ์หรือแนวคิดที่สร้างความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และการกระทำโดยการอธิบายหรือแสดงคุณค่าเกี่ยวกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับบุคคลและองค์การว่ามีอะไรที่เป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม และทำอย่างไรให้ประสบผลสำเร็จ (Thornton, Ocasiao & Lounsbury, 2012; Thornton, 2004)

Friedland and Alford (1991) นิยามทฤษฎีตรรกะสถาบันว่า เป็นทฤษฎีที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อใช้อธิบายรูปแบบที่แตกต่างและการเปลี่ยนแปลง ส่วน Thornton and Ocasio (1999) อธิบายตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบันในลักษณะโครงสร้างทางสังคม การจัดลำดับทางประวัติศาสตร์ สมมติฐานคุณค่า ความเชื่อ และกฎเกณฑ์ที่บุคคลสร้างขึ้น หรือปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่ การจัดสรรเวลาและพื้นที่และให้ความหมาย ความเป็นจริงทางสังคม ตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบัน ประกอบด้วยชุดของคุณค่าที่อธิบายว่า

โครงสร้างของสถาบันเป็นอย่างไร มีธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงอย่างไร การกระจายทรัพยากรและการซื้อหรือพัฒนาเทคโนโลยีอย่างไร (Thornton & Ocasio, 1999)

แนวคิดตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบันที่แนะนำโดย Friedland and Alford (1991) กำหนดหลักเกณฑ์องค์การที่เป็นข้อแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมเพื่อเป็นแนวทางอธิบายทัศนคติของบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับ Sahay, Sæbø, Mekonnen & Gizaw (2010) ที่อธิบายว่า ตรรกะหลักคิดเชิงสถาบันมีหลายระดับครอบคลุมทั้งภายในและภายนอกองค์การ การตัดสินใจไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลแต่เกิดจากสถาบันหรือองค์การเป็นผู้กำหนด (Nicholson & Aman, 2012; Friedland & Alford, 1991) ตรรกะของหลักคิดเชิงสถาบันช่วยปรับจิตสำนึกและเหตุผลของพฤติกรรม ซึ่งบุคลากรในองค์การจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร หรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร ขึ้นอยู่กับสถาบันหรือองค์การที่บุคคลสังกัดอยู่

การศึกษานี้มุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับองค์การธุรกิจและบุคลากรในองค์การธุรกิจ โดยใช้มุมมองของการที่องค์การธุรกิจมีการปรับตัวเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพแข่งขันได้ ในระดับประเทศและระดับโลก เพราะการที่องค์การพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นมืออาชีพ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อการพัฒนาองค์การ และการเปลี่ยนแปลงบทบาทต่าง ๆ ของบุคลากรในองค์การ ดังนั้น เมื่อเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจดิจิทัล องค์การธุรกิจต้องนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลทำให้องค์การต้องสะสม เก็บรักษา ถ่ายทอดและใช้ข้อมูล (Fernandez, Zainol & Ahmad, 2017) ผลของการเปลี่ยนแปลงในสถาบันและในองค์การที่เป็นเรื่องใหม่ ๆ ก็จะถูกถ่ายทอดลงไปสู่บุคลากรด้วยเช่นกัน

แนวโน้มของเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพบัญชี

Alamin, Yeoh, Wawen & Sazman (2015) ศึกษาการยอมรับใช้ระบบสารสนเทศทางการบัญชีว่ามีปัจจัยที่กระทบต่อการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ประเด็นใดที่ทำให้พฤติกรรมของนักบัญชีเปลี่ยนไปจนสามารถยอมรับต่อระบบดิจิทัล การศึกษาพบว่า มีอิทธิพลมาจาก (1) การรับรู้ต่อการคาดหวังในการใช้ระบบบัญชีดิจิทัล (2) การรับรู้ต่อความเหมาะสมของระบบโดยสามารถเข้ากันได้กับระบบงานที่ทำอยู่ (3) การรับรู้ต่อแรงผลักดันภายในตัวนักบัญชีส่งผลการยอมรับการใช้ระบบบัญชีดิจิทัลให้ประสบผลสำเร็จ และ (4) การรับรู้ต่อแรงผลักดัน ความจำเป็นของการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ปฏิบัติงาน การยอมรับการใช้เทคโนโลยีบัญชีดิจิทัลในองค์การธุรกิจขนาดย่อม ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด คือ ทัศนคติของผู้บริหารและการรับรู้ความสำคัญ การใช้งานในระบบเทคโนโลยีดิจิทัล (Harrison, Mykytyn & Riemenschneider, 1997) ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานการศึกษาของ Alamin et. al. (2015)

บทบาทของนักบัญชีในยุคดิจิทัล

นักบัญชีในยุคนี้ยังคงมุ่งเน้นสร้างคุณค่าให้ธุรกิจ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ช่วยให้นักบัญชีสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะเทคโนโลยีช่วยลดเวลาการทำงานแบบซ้ำ ๆ ในส่วนที่หุ่นยนต์สามารถทำแทนได้ สามารถนำเสนอข้อมูลได้รวดเร็ว และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้น นักบัญชีสามารถนำเอาระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้เป็นข้อได้เปรียบเพื่อให้ตนเองพัฒนาเป็นพันธมิตรทางธุรกิจได้เต็มตัว การเป็นคู่คิดธุรกิจในยุคดิจิทัล บทบาทของนักบัญชีจะเริ่มต้นหลังจากที่รายงานและการวิเคราะห์แบบมาตรฐานได้ถูกสร้างออกมาแล้วโดยอัตโนมัติ เน้นการวิเคราะห์และหา Business insight ในลักษณะมองไปข้างหน้า รวมทั้งตั้งคำถามและวิเคราะห์ด้วยวิธีหลากหลาย เพื่อให้ได้มุมมองที่แตกต่าง นักบัญชีจะทำงานควบคู่ไปกับหน้าที่อื่น ๆ ขององค์การธุรกิจ (Business function) (CGMA, 2018)

Association of International Certified Professional Accountants: AICPA อธิบายว่าแนวโน้มหน่วยงานบัญชีและการเงินในการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการ คือ (1)

ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) เพราะระบบบัญชีดิจิทัลทำให้กระบวนการบัญชีทำได้ถูกต้องรวดเร็ว ทำให้นักบัญชีมีเวลาในการทำงานสนับสนุนธุรกิจแบบทันท่วงที (2) สารสนเทศ (Information) นักบัญชีใช้ความสามารถของเทคโนโลยีช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ดียิ่งขึ้น (3) ผลกระทบ (Influence) นักบัญชีถูกคาดหวังให้มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ธุรกิจอยู่รอด และประสบความสำเร็จในโลกของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเทคโนโลยี (วิทย์ยา พรพิพัฒน์กุล, 2563) และได้เสนอแนะแนวทางการเตรียมตัวเป็นนักบัญชียุคดิจิทัล (1) เปิดใจรับและมองเทคโนโลยีเป็นโอกาสสร้างแรงผลักดันในการทำงานและความสัมพันธ์กับผู้อื่น (2) พัฒนาความสามารถในการคิด ระบุประเด็นสำคัญ ตั้งคำถาม ออกแบบ และแปลผลการวิเคราะห์ที่เหมาะสม (3) พัฒนาทักษะการคิดในระดับกลยุทธ์ (4) เพิ่มทักษะการบริหารความเสี่ยง (5) ให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและการบริหารการเปลี่ยนแปลง (6) พัฒนาเรื่อง Data mining modeling และ Visualization (วิทย์ยา พรพิพัฒน์กุล, 2563)

เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้รูปแบบการทำบัญชีได้เปลี่ยนไปสู่การบัญชีเพื่อการจัดการ บทบาทบางประการที่สำคัญได้แก่ (1) นักบัญชีต้องตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการเป็นผู้จัดเตรียมสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งเป็นบทบาทที่แท้จริงที่ทำให้องค์กรสามารถอยู่รอดและแข่งขันได้ (2) นักบัญชีต้องเข้าใจว่าระบบสารสนเทศขององค์กรเป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล จึงต้องใส่ใจในรายละเอียด ความสามารถของโปรแกรม โดยคำนึงถึงความต้องการของกิจการในปัจจุบันและอนาคต (3) นักบัญชีในยุคนี้ต้องเข้าใจการวางระบบสารสนเทศขององค์กร ต้องเปลี่ยนจากผู้ทำบัญชีเป็นผู้ควบคุมดูแลการใช้ประโยชน์จากระบบให้มากที่สุด (4) ตระหนักถึงความสำคัญในการคัดเลือกบริษัทที่ปรึกษาในการวางระบบ (5) นักบัญชีจะต้องมีความสามารถทักษะในการนำข้อมูลที่ได้จากระบบไปจัดเตรียมสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (6) นักบัญชีต้องหาความรู้เพิ่มเติมด้านกลยุทธ์ และ (7) ปรับทัศนคติที่มีต่อระบบบัญชีดิจิทัลว่าเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่อการทำงาน ไม่ใช่สิ่งที่มาทดแทนนักบัญชี (พัชรินทร์ ใจเย็น, กฤษฎา มณีชัย, ธัญลักษณ์ คริ่งธิ, และณัฐรัชต์ บุญภาพ, 2560)

คุณลักษณะของนักบัญชียุคดิจิทัล

นักบัญชีในยุคเศรษฐกิจดิจิทัลต้องมีคุณลักษณะที่ดี ดังนี้ มีทักษะในการวิเคราะห์และสื่อสารสามารถทำงานเป็นทีม มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพบัญชี ทำงานได้ถูกต้องแม่นยำ ยึดมั่นในจริยธรรม และความซื่อสัตย์ มีความสำนึกรับผิดชอบในงาน เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Shanker, 2017) สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี มีความละเอียด รอบคอบ และทำงานถูกต้อง (William, 2015) มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี มุ่งมั่นสร้างคุณค่าที่ดีในการทำงาน (Bacon, 2013) สามารถติดตามการพัฒนาเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง (Williams, 2015; Shanker, 2017; พัทชรินทร์ ใจเย็น และคณะ, 2560)

ผลกระทบต่อบุคลากรในองค์กร

เทคโนโลยีดิจิทัลที่นำมาใช้ในระบบบัญชี คือ ระบบบัญชีดิจิทัล เพื่อสร้างความรวดเร็วในการทำงาน รวมทั้งสร้างความเป็นมืออาชีพให้กับองค์กร ระบบบัญชีดิจิทัลช่วยยกระดับความถูกต้องในการทำงาน ลดขั้นตอนการทำงาน และมีความยืดหยุ่น (Schatsky, Muraskin & Iyengar, 2016) ระบบบัญชีดิจิทัลที่นำมาใช้ในองค์กรธุรกิจทำให้้องค์การธุรกิจมีอัตราการผลิตสูงขึ้น และมีคุณภาพดีกว่าเดิม ระบบดิจิทัลทำให้เกิดการปฏิวัติวิธีการคิดของบุคลากรในองค์กร ในการดำเนินการกระบวนการธุรกิจช่วยสนับสนุนกระบวนการการใช้สารสนเทศ และการดำเนินงานตามขั้นตอนการทำงาน ด้วยเหตุนี้การนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้จึงส่งผลกระทบต่อระบบการทำงานของบุคลากรและนักบัญชีในองค์กรธุรกิจนั้นด้วย โดยนักบัญชีจะใช้วิธีการทำงานตามระบบให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อองค์กร (Thornton et. al., 2012)

ผลกระทบของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อบุคลากรในองค์กร มีทั้งผลกระทบในทางบวกและทางลบ นักบัญชีระดับบริหารในองค์กรธุรกิจเห็นด้วยว่า การนำระบบเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักบัญชี (Chen, Yan Huang, Chiu & Pai, 2012)

ในแง่ของความเป็นมืออาชีพ บทบาทของนักบัญชีจะเปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องปรับตัวเพื่อใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ อีกทั้งยังพบว่า เมื่อมีการปรับมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้มีประสิทธิภาพในงานบัญชีมากขึ้น ลดการทำงานซ้ำ ๆ คุณภาพรายงานทางการเงินดีขึ้น และสามารถวิเคราะห์เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ ยกระดับทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสู่ความเป็นมืออาชีพ (Fernandez & Aman, 2018; Lacity & Willcocks, 2015) งานศึกษาของ Kanellou and Spathis (2013) พบว่า การนำระบบเทคโนโลยีอัตโนมัติมาใช้ในองค์กรทำให้การจัดเก็บข้อมูล และการจัดการข้อมูลทำได้สะดวกและรวดเร็วมีความคล่องตัวมากขึ้น อย่างไรก็ตามผลกระทบที่มีต่อบุคลากรในองค์กร คือรู้สึกกลัว เห็นว่าการเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่เป็นเรื่องยาก และเคยชินกับการทำงานแบบเดิม ผันใจที่จะเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน (Smith & Anderson, 2014) และกังวลว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมาแทนคน (Dobson, 2017)

ผลกระทบต่อองค์กร

เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้วิธีการทำงานขององค์กรเปลี่ยนแปลงองค์กรธุรกิจจะพิจารณาวางแผนในการทำงาน การจัดการงาน และวางแผนเพื่อการเจริญเติบโตในอนาคต องค์กรธุรกิจจึงต้องวางแผนที่จะพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง การสร้างความสามารถในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจจะต้องพัฒนาพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่เหมาะสมกับงาน พัฒนาขีดความสามารถ (Lacity & Willcocks, 2015) อย่างไรก็ตามผลการศึกษาของ Kanellou and Spathis (2013) พบว่ายังไม่สามารถลดคนในงานลงโดยใช้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ERP แทนได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยมองผ่านตรรกะหลักคิดเชิงสถาบันในการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในองค์กรส่งผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจและนักบัญชีในองค์กร ดังนี้ (1) ผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดขององค์กร องค์กรต้องวางแผนเชิงรุกโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในทุกกระบวนการ และนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร ต้องมีการพัฒนานักบัญชีให้มีทักษะสมัยใหม่ทางเทคโนโลยีเพื่อมีทักษะในการใช้ระบบบัญชีดิจิทัล เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้องค์กรทำงานได้ตลอดเวลา และลดค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากรลงโดยมีเทคโนโลยีเข้ามาทดแทน (2) ผลกระทบต่อนักบัญชีในด้านการยอมรับและพัฒนาตนเองของนักบัญชี บทบาทนักบัญชีที่เปลี่ยนไป รวมทั้งคุณลักษณะของนักบัญชีที่องค์กรธุรกิจมุ่งหวัง

วิธีการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษา การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีการศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสอบถามนักบัญชีในองค์กรธุรกิจที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของระบบบัญชีดิจิทัลที่มีต่อนักบัญชีในองค์กร ส่วนวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เจาะลึกผู้จัดการฝ่ายบัญชีและการเงินขององค์กรธุรกิจที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ และสัมภาษณ์เจ้าของกิจการหรือผู้จัดการฝ่ายบัญชีและการเงินขององค์กรธุรกิจที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกำหนดประเด็นคำถามเป็น

กรอบไว้ ได้แก่ ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบบัญชีดิจิทัล การรับรู้ของนักบัญชีระดับบริหาร คุณลักษณะ และบทบาทของนักบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไป และประสิทธิภาพประสิทธิผลในการนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในการ
องค์การ

ประชากรในการศึกษา สำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ คือ นักบัญชีระดับปฏิบัติการ และนักบัญชีระดับบริหารที่ทำงานในองค์การธุรกิจที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยกำหนดตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 700 ตัวอย่าง เป็นนักบัญชีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวนร้อยละ 48 (336 คน) และนอกตลาดหลักทรัพย์ ร้อยละ 52 (364 คน)

สำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นนักบัญชีระดับบริหารจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 5 แห่ง (5 คน) และผู้ประกอบการหรือนักบัญชีระดับบริหารในบริษัทไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 5 แห่ง (5 คน)

การวิเคราะห์ผลการศึกษาเชิงปริมาณ สรุปผลโดยใช้สถิติร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์อ้างอิงตามเนื้อหาความเป็นจริงที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการวิจัย

ผลกระทบของระบบบัญชีดิจิทัลที่มีต่อนักบัญชีในองค์การ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้บทบาทของนักบัญชีในองค์การเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี คิดเป็นร้อยละ 14 นอกจากนั้นยังเป็นเพราะแนวโน้มระบบเศรษฐกิจในประเทศต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป ตลาดสมัยใหม่มีแนวโน้มเป็นหนึ่งเดียว ร้อยละ 13 และ 12.7 ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องการข้อมูลด้านการเงินที่ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว พร้อมความเห็นประกอบการตัดสินใจ นักลงทุนต้องการข้อมูลที่รองรับรูปแบบการลงทุนจึงต้องการประยุกต์งานทางด้านบัญชีให้ทันสมัย ถูกต้อง เชื่อถือได้ และผู้บริหารองค์การปรับเปลี่ยนท่าทีการบริหารเป็น
การบริหารแบบปรึกษาหารือ ปรับกลยุทธ์ได้เร็ว และดำเนินการได้อย่างฉับไว แม่นยำ ร้อยละ 12 11 และ 11 ตามลำดับ

ผลจากปัจจัยที่ทำให้บทบาทนักบัญชีเปลี่ยนแปลง จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบทบาทในการทำงานของนักบัญชีในองค์การ โดยนักบัญชีต้องทำงานเป็นทีมร่วมกับสายงานอื่นมากขึ้น ร้อยละ 27 เปลี่ยนแปลงจากการลงบัญชีด้วยมือเป็นการใช้บัญชีอิเล็กทรอนิกส์ สามารถใช้ฐานข้อมูลส่วนอื่น ๆ มาประกอบกับการเงิน และวางแผนจัดทำงบประมาณให้สอดคล้องกับทิศทางองค์การ และทำงานเชิงกลยุทธ์มากขึ้น ร้อยละ 23 18 16 และ 15 ตามลำดับ นักบัญชีให้เหตุผลว่า ต้องยอมรับและพัฒนาตนเองให้สามารถใช้ระบบบัญชีดิจิทัลในปัจจุบันและในอนาคต เนื่องจากผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้มีโปรแกรมบัญชีใหม่ ๆ ที่ทำได้รวดเร็วและถูกต้อง ร้อยละ 13 นอกจากนั้นยังระบุว่า องค์การต้องการระบบงานที่รวดเร็วสามารถตรวจสอบความถูกต้องที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นโยบายขององค์การต้องการใช้ระบบบัญชีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ร้อยละ 12 และ 10 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลอื่น ๆ คือ ต้องช่วยเสนอแนะแนวทางในการบริหารจัดการ ไม่ใช่เพียงบันทึกตามมาตรฐานบัญชี องค์การต้องการทีมงานทางบัญชีที่มีความพร้อมในการใช้ระบบบัญชีดิจิทัล ความสามารถในการใช้ระบบบัญชีดิจิทัลมีผลต่อความก้าวหน้าในงาน นักบัญชีต้องรู้จุดรับผิดทางบัญชีเพื่อมิให้ธุรกิจเสียเปรียบหรือเสียเงินเพิ่มภายหลัง องค์การยังสนับสนุนให้นักบัญชีพัฒนาตนเองในการใช้ระบบบัญชีดิจิทัล ในปัจจุบันและอนาคตนักบัญชีจะเปลี่ยนบทบาทจากการลงบัญชีไปเป็นนักวิเคราะห์ข้อมูลการเงินและข้อมูลธุรกิจ ร้อยละ 9 9 7 7 และ 6 ตามลำดับ

เมื่อนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในองค์การ บทบาทของนักบัญชีไทยในองค์การธุรกิจที่พึงประสงค์ นักบัญชีในองค์การทั้งจดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ให้ความสำคัญกับบทบาทเดิมที่

ทำอยู่ ต้องทำอย่างมีคุณภาพเป็นลำดับแรก ได้แก่ ให้คำปรึกษาด้านบัญชีการเงิน ภาษีอากร ร้อยละ 18 จัดเตรียมและคัดเลือกข้อมูลที่ต้องให้กับองค์กรเพื่อใช้ในการตัดสินใจ เมื่อนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในองค์กร บทบาทที่พึงประสงค์ของนักบัญชีไทยในองค์กรธุรกิจ นักบัญชีในองค์กรธุรกิจที่จดทะเบียนและไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ให้ความสำคัญกับบทบาทเดิมที่ทำอยู่ต้องทำอย่างมีคุณภาพเป็นลำดับแรก ได้แก่ ให้คำปรึกษาด้านบัญชีการเงิน ภาษีอากร ร้อยละ 18 จัดเตรียมและคัดเลือกข้อมูลที่ต้องให้กับองค์กรเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ร้อยละ 17.8 และจัดทำงบประมาณควบคุมการใช้งบประมาณ ร้อยละ 16 นอกจากนี้บทบาทนักบัญชียังต้องเข้าใจระบบสารสนเทศที่ใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเปลี่ยนบทบาทจากการทำงานในแผนกบัญชีไปเป็นผู้บริหารเพื่อช่วยจัดการองค์กรมากขึ้น ร้อยละ 15 และร้อยละ 11 รวมทั้งต้องมีบทบาทให้คำปรึกษานโยบายด้านบริหารสินทรัพย์และการลงทุนขององค์กร สามารถวิเคราะห์การซื้อขายและควบคุมกิจการในองค์กร ร้อยละ 9 และ 8 ตามลำดับ ส่วนบทบาทในด้านกำกับดูแลธุรกรรมองค์กรอย่างมีธรรมาภิบาล นักบัญชีให้ความเห็นชอบเพียงร้อยละ 5 ซึ่งในประเด็นนี้อาจจะไม่ได้หมายความว่าไม่ให้ความสำคัญกับการทำงานอย่างมีธรรมาภิบาล แต่ยังมุ่งให้ความสำคัญกับงานที่รับผิดชอบหลักเป็นอันดับแรก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยแล้ว นักบัญชีมีความเห็นว่าทุกบทบาทมีความสำคัญและเป็นบทบาทที่นักบัญชียุคดิจิทัลต้องมี

สำหรับคุณลักษณะของนักบัญชีไทยในยุคดิจิทัล นักบัญชีให้ความสำคัญกับคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นใกล้เคียงกัน ความถี่ของการตอบอยู่ระหว่างร้อยละ 6.3 ถึงร้อยละ 9.5 ซึ่งนักบัญชีให้ความสำคัญกับคุณลักษณะในด้านความสามารถในการวิเคราะห์และการสื่อสาร กับมีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพบัญชี ร้อยละ 9.5 เท่ากัน รองลงมาคือ มีความสามารถบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ทำงานอย่างละเอียดและถูกต้อง ยึดมั่นในจริยธรรมและความซื่อสัตย์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รู้จักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสำนึกในความรับผิดชอบต่อในงาน ติดตามการพัฒนาเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมุ่งสร้างคุณค่าที่ดีในการทำงาน ร้อยละ 9.1, 8.8, 8.8, 8.7, 8.7, 8.2, 7.8, 7.7, 7.6 และ 6.3 ตามลำดับ

ผลกระทบของระบบสารสนเทศดิจิทัลและระบบบัญชีดิจิทัลที่มีต่อองค์กรจากการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลจากสภาพเศรษฐกิจที่ปรับตัวตลอดเวลาและมีการปรับตัวอย่างก้าวกระโดดในยุคดิจิทัล ทำให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทั้ง 5 บริษัท และไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ 5 บริษัท มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ทั้งในระบบบริหารและระบบการเงิน เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันและรักษาธุรกิจให้อยู่รอดได้ ในบริษัทขนาดใหญ่ ขนาดกลาง รูปแบบของการบริหารจัดการจะใช้โปรแกรมระบบวางแผนบริหารทรัพยากรองค์กร (Enterprise Resource Planning: ERP) บางบริษัทที่มีความพร้อมสูงสุดก็จะนำมาใช้ในทุกสายงาน ลักษณะของโปรแกรมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมที่องค์กรต้องการ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะตัดสินใจเลือกใช้อย่างไร แต่ทุกองค์กรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างเลือกใช้เทคโนโลยีในระดับมากในงานสำคัญที่เป็นงานหลักขององค์กร และทุกองค์กรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างระบุว่ามีการนำระบบบัญชีดิจิทัลเข้ามาใช้ในองค์กร

ผู้บริหารทั้ง 10 บริษัทต่างระบุว่า “องค์กรต้องเชื่อมโยงงานทุกอย่างอย่างเป็นระบบ ทั้งงานบริหารจัดการ และการบริหารด้านการบัญชีการเงิน เพื่อให้ง่ายต่อการทำงานในองค์กรระหว่างฝ่ายหรือส่วนงาน รวมทั้งผู้บริหาร ผู้จัดส่งสินค้า ผู้ร่วมงานระหว่างองค์กร ผู้บริหารและงานบัญชีการเงิน รวมทั้งงาน

บุคคล งานผลิต ต้องร่วมมือกันวางแผนเชิงรุก และนำ ERP มาใช้ตามที่จำเป็น” บางบริษัทใช้โปรแกรมขนาดใหญ่ เช่น ERP-SAP บางบริษัทเลือกใช้ ERP-Microsoft Dynamic AX เป็นต้น

ปัจจัยที่มีผลทำให้องค์การยอมรับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ ผู้บริหารบริษัทที่จดทะเบียนและไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ให้เหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่า ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลในงาน ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายในและภายนอกองค์การได้รวดเร็ว ถูกต้อง และนักบัญชีระดับบริหารมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่ผู้บริหารด้านการลงทุน การขยายธุรกิจ และเสนอให้นำเทคโนโลยีระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้

ทั้งนี้ ในระยะแรกอาจจะมีความรู้สึกไม่ยอมรับจากบุคลากร เนื่องจากใช้งานยาก แต่เมื่อเป็นนโยบายขององค์การ และได้พัฒนาบุคลากรจนเข้าใจในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เห็นความถูกต้อง แม่นยำ การจัดการข้อมูลบนฐานเดียวกัน นักบัญชีจึงมีความพึงพอใจ ซึ่งผู้บริหารองค์การทั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ต่างให้ความเห็นตรงกันว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทำให้องค์การสามารถทำงานได้รวดเร็ว ทำงานประสานกันได้ตลอดเวลา ส่วนในประเด็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างนักบัญชี บริษัททั้งจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ยังไม่สามารถลดจำนวนนักบัญชีได้

ในด้านคุณลักษณะและบทบาทนักบัญชีที่ต้องเปลี่ยนแปลง บทบาทของนักบัญชียุคนี้ต้องทำงานเป็นทีม และทำงานเชิงกลยุทธ์มากขึ้น ตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องเพื่อสนับสนุนข้อมูลให้ผู้บริหารตัดสินใจ โดยผู้บริหารบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีความเห็นให้เพิ่มบทบาทในการเป็นนักบัญชีบริหาร และการกำกับดูแลธุรกรรม ในด้านคุณลักษณะนักบัญชีในยุคดิจิทัล ผู้บริหารบริษัททั้ง 10 แห่ง ระบุว่า ต้องมีความรู้ และเข้าใจด้านบัญชีอย่างถูกต้องชัดเจน มีความรู้ด้านคอมพิวเตอร์ มีความสามารถด้านบัญชีดิจิทัล มีความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบ กล้านำเสนอ สามารถนำเสนอข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีและการเงินที่เป็นประโยชน์ สื่อสารได้ดี สำหรับผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ได้เพิ่มเติมคุณลักษณะด้านความรู้ทั้งทางทฤษฎีและการประยุกต์กับธุรกิจที่ทำ มีจริยธรรมในวิชาชีพ และติดตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีตลอดเวลา

สรุปและอภิปรายผล

การนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ในองค์การธุรกิจ ส่งผลกระทบต่อทั้งองค์การและนักบัญชีในองค์การ เพราะองค์การต้องสร้างความสามารถในการแข่งขัน ให้อยู่รอดได้ในเศรษฐกิจยุคดิจิทัล ผู้บริหารจึงตัดสินใจนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการทั่วทั้งองค์การ ผู้บริหารในทุกสายงาน รวมทั้งงานบัญชีการเงิน ร่วมมือกันวางแผนเชิงรุก และนำ ERP มาใช้ตามความจำเป็น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในงาน และเพื่อให้ นักบัญชีสามารถใช้ระบบบัญชีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์การจึงต้องการนักบัญชีที่มีทักษะทันสมัย สามารถใช้ระบบบัญชีดิจิทัล และทำงานร่วมกับสายงานอื่นได้อย่างดี ระบบดิจิทัลทำให้สามารถทำงานและสื่อสารได้ตลอดเวลา ส่วนในด้านการลดจำนวนนักบัญชีลงนั้นยังไม่สามารถลดได้ แต่ในองค์การขนาดใหญ่และขนาดกลางก็ไม่รับนักบัญชีเพิ่ม เมื่อนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ ผลกระทบที่มีต่อบทบาทนักบัญชีมาจากความก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ผู้บริหารองค์การปรับเปลี่ยนท่าทีการบริหารเพื่อความก้าวหน้า นำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้ ทำให้บทบาทนักบัญชีในองค์การเปลี่ยนแปลง ทำงานเป็นทีมร่วมกับสายงานอื่นได้มากขึ้น ทำงานเชิงกลยุทธ์มากขึ้น คาดคะเนการเงิน และวางแผนการจัดทำงบประมาณเพื่อให้การบริหารองค์การมีประสิทธิภาพ

เหตุผลสำคัญที่นักบัญชีต้องยอมรับและพัฒนาตนเอง เพราะเทคโนโลยีช่วยให้ทำงานได้รวดเร็ว นโยบายของบริษัทที่ต้องการใช้ระบบดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพของงาน และความสามารถในการใช้ระบบบัญชี

ดิจิทัลมีผลต่อความก้าวหน้าของงาน บทบาทของนักบัญชีที่พึงประสงค์ในองค์กรเพื่อนำระบบบัญชีดิจิทัลมาใช้คือ (1) ยังคงบทบาทเดิมของนักบัญชี คือ ให้คำปรึกษาด้านบัญชีการเงิน ภาษี จัดทำงบประมาณ กำกับดูแลธุรกรรมองค์กร (2) จัดเตรียมและคัดเลือกข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อการตัดสินใจ (3) ทำงานเชิงกลยุทธ์ (4) เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้บริหารเพื่อช่วยจัดการองค์กร และ (5) ทำงานเป็นทีมร่วมกับสายงานอื่น ส่วนลักษณะที่พึงประสงค์ของนักบัญชีในยุคดิจิทัล คือ (1) มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพ (2) ซื่อสัตย์ ขยันอดทน ใฝ่รู้ ละเอียดรอบรอบ (3) มีความสามารถในการวิเคราะห์สื่อสาร (4) สามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดี (5) รับผิดชอบงาน (6) สามารถวิเคราะห์นำเสนอข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชีที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร (7) เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การตัดสินใจด้านต่าง ๆ ในการแข่งขันทางธุรกิจ ทำให้นักบัญชีต้องได้รับการพัฒนาเพื่อใช้ระบบบัญชีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สิ่งสำคัญนักบัญชีต้องพัฒนาตนเองด้านกลยุทธ์การบริหาร และปรับทัศนคติต่อระบบบัญชีดิจิทัลว่าเป็นเพียงเครื่องมืออำนวยความสะดวกไม่ได้มีบทบาทแทนนักบัญชี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ ใจเย็น และคณะ, 2560

ข้อเสนอแนะงานวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์

บทบาทของนักบัญชีที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันการศึกษาผู้ผลิตนักบัญชีควรปรับหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมความสามารถด้านเทคโนโลยี และความสามารถในเชิงวิเคราะห์ให้แก่ นักบัญชี โดยเพิ่มเติมการเรียนการสอน และการฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้นเพื่อให้นักบัญชีมีความสามารถที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคดิจิทัล รวมทั้งเพิ่มความสามารถในด้านการบัญชีบริหาร ในการนำข้อมูลจากระบบบัญชีดิจิทัลมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการตัดสินใจที่เหมาะสมแก่ผู้บริหาร

นักบัญชีในองค์กรธุรกิจสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงคุณลักษณะและบทบาทให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการความต้องการขององค์กรธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา คำพิทักษ์. (2562). **ระบบบัญชีดิจิทัล: แนวโน้มของเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อ นักบัญชีไทย**. ปทุมธานี: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ประสัณห์ เชื้อพานิช. (2559) ASEAN perspective on digital economy. FAP International Conference 2016. หน้า 8-15. สืบค้นจาก <http://fap.sogoodweb.com/upload/9414/jAv2QeDCkv.pdf>
- พัชรินทร์ ใจเย็น, กฤษฎา มณีชัย, ธัญลักษณ์ ครั่งธิ และ ณัฐวิทย์ บุญภาพ. (2017) นักบัญชีกับเทคโนโลยียุคปัจจุบัน. **The Journal of Pacific Institute of Management Science**, 3(1), 196-207.
- วิธยา พรพิพัฒนกุล. (2563). **นักบัญชีบริหารในยุคดิจิทัล**. Retrieved from: <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/126283>
- สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2561). **เศรษฐกิจ Digital ความท้าทายของเศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Alamin, A., Yeoh, W., Warren, M., & Salzman, S. (2015). An empirical study of factors influencing accounting information systems adoption. In **Twenty-Third European Conference on Information Systems (ECIS)** (pp. 1-11). Münster, Germany: ECIS.
- Bacon, G. (2013). **Characteristics of a professional accountant**. Retrieved from <https://careertrend.com/what-characteristics-should-an-accountant-have-13654421.html>

- CGMA. (2018). **Building a better business, together: welcome to finance business partnering**. Retrieved from <https://www.cgma.org/content/dam/cgma/resources/reports/downloadabledocuments/cgma-finance-business-partnering.pdf>
- Chen, H. J., Yan Huang, S., Chiu, A. A. & Pai, F. C. (2012). The ERP system impact on the role of accountants. **Industrial Management and Data Systems**, 112(1), 83-101.
- Deshmukh, A. (2006). **Digital accounting: The effects of the internet and ERP on accounting**, Pennsylvania: Penn State University.
- Dobson. (2017). **Robots vs humans: collaboration or competition? news and insights, voice of the workforce, AI and robotics, technology**. Retrieved from https://www.networkertechnology.com/VoW_RPA
- Elliott, R. K. (1998, February). Who are we as a profession and what must we become?. **Journal of Accountancy**, 81-85.
- FAP. (2016). ASEAN perspective on digital economy. In **FAP International Conference 2016** (น. 8-15). สืบค้นจาก <http://fap.sogoodweb.com/upload/9414/jAv2QeDCkv.pdf>
- Fernandez, D., & Aman, A. (2018). Impacts of robotic process automation on global accounting services. **Asian Journal of Accounting and Governance**, 9, 127-140.
- Fernandez, D., Zainol, Z. & Ahmad, H. (2017). The impacts of ERP systems on public sector organizations. **Procedia Computer Science**, 111, 31-36.
- Friedland, R., & Alford, R. R. (1991). Bringing society back in: Symbols, practices, and institutional contradictions' In **The New Institutionalism in Organizational Analysis**. ed. Walter W. Powell and Paul J. DiMaggio, pp. 232-263. Chicago: University of Chicago Press.
- Harrison, D. A., Mykytyn, P. P., & Riemenschneider, C. K. (1997). Executive decisions about adoption of information technology in small business: Theory and empirical tests. **Information Systems Research**, 8(2), 171-195. Retrieved from: <https://doi.org/10.1287/isre.8.2.171>
- Kane, G. C., Palmer, D., Phillips, A. N., & Kiron, D. (2015). Is your business ready for a digital future?. **MIT Sloan Management Review**, 56(4), 37-44.
- Kanellou, A. & Spathis, C. (2013). Accounting benefits and satisfaction in an ERP environment. **International Journal of Accounting Information Systems**, 14(3), 209-234.
- Lacity, M. & Willcocks, L. (2015). Robotic process automation: The next transformation lever for shared services. Retrieved from <http://www.umsl.edu/~lacitym/OUWP1601.pdf>
- Nicholson, B. & Aman, A. (2012). Managing attrition in offshore finance and accounting outsourcing: Exploring the interplay of competing institutional logics. **Strategic Outsourcing: An International Journal**, 5(3), 232-247.
- Parker, L. H. (2016). **Financial services firms set to up their spend on disruptive technologies**. Retrieved from <https://scotlandb2b.co.uk/2016/08/31/financial-services-firms-setto-up-their-spend-on-disruptive-technologies/>

- Sahay, S., Sæbø, J. I., Mekonnen, S. M. & Gizaw, A. A. (2010). Interplay of institutional logics and implications for deinstitutionalization: case study of HMIS implementation in Tajikistan. **Information Technologies and International Development**, 6(3), 19.
- Schatsky, D., Muraskin, C. & Iyengar, K. (2016). **Robotic process automation; a path to the cognitive enterprise**. Deloitte University Press. Retrieved from https://www2.deloitte.com/content/dam/insights/us/articles/3451_Signals_Robotic-process-automation/DUP_Signals_Robotic-process-automation.pdf
- Shanker, S. (2017). **What characteristics should an accountant have?**. Retrieved from <https://careertrend.com/what-characteristics-should-an-accountant-have13654421.html>
- Smith, A. & Anderson, J. (2014). **AI, Robotics, and the Future of Jobs**. Retrieved from <https://www.pewresearch.org/internet/2014/08/06/future-of-jobs/>
- Thornton, P. H. (2004). **Markets from culture: institutional logics and organizational decisions in higher education**. Stanford, Calif.: Stanford Business Books.
- Thornton, P. H., & Ocasio, W. (1999). Institutional logics and the historical contingency of power in organizations: executive succession in the higher education publishing industry, 1958 – 1990. **The American Journal of Sociology**, 105(3), 801-843.
- Thornton, P. H., Ocasio, W., & Lounsbury, M. (2012). **The institutional logics perspective: a new approach to culture, structure, and process**. Oxford: Oxford University Press.
- Van der Stede, W. A., & Malone, R. (2010). **Accounting trends in a borderless world**. London: CIMA.
- William, I. (2015). **10 personality traits every accountant should have**. Retrieved from <https://www.intuitiveaccountant.com/people-and-business/10-personality-traits-every-accountant-should-have/#.Xm4VbagzZPZ>.

